

KANONIČKE RELACIJE PONAŠANJA DELINKVENATA I NJIHOVIH PSIHO-SOCIJALNIH OBILJEŽJA*

Konstantin Momirović

Fakultet za fizičku kulturu
Sveučilišta u Zagrebu

Zdravka Poldrugáč
Josipa Bašić

Fakultet za defektologiju
Sveučilišta u Zagrebu

Originalni znanstveni članak

UDK: 376.5

Prispjelo: 21. 06. 1988.

SAŽETAK

Cilj istraživanja sastoji se u utvrđivanju relacija između, s jedne strane, pojavnih oblika poremećaja u ponašanju delinkventne djece i maloljetnika, i, s druge strane, karakteristika njihovih obitelji, sportskih aktivnosti i korištenja slobodnog vremena, te socijalno—zaštitnih intervencija poduzimanih prema tim maloljetnicima.

Istraživanje je provedeno na uzorku od 3315 maloljetnih delinkvenata oba spola koji su u toku g. 1980. prijavljeni javnim tužilaštvima zbog počinjenog krivičnog djela koje su izvršili u dobi manjoj od 18 godina života, a stalnog su mjesta boravišta na teritoriju SR Hrvatske.

Relacije između varijabli za procjenu ponašanja i varijabli za procjenu obilježja ličnosti i sredine analizirane su biortogonalnim kanoničkim postupkom primjenom modifikacije programa CANNAN.

Kanoničkom korelacionom analizom utvrđeno je da postoji pet značajnih parova kanoničkih varijabli koje objašnjavaju povezanost ta dva skupa varijabli.

Pronalaženjem generatora relacija između ovih skupina varijabli moguće je dublje proniknuti u socijalni segment etiološkog kompleksa delinkventnog ponašanja mladih, koji, sudeći prema rezultatima suvremenih znanstveno istraživačkih radova i suvremenih teorijskih pravaca, daju najznačajniji doprinos etiologiji ove pojave.

1. UVOD

Za podizanje uspješnosti stručnih i šire društvenih akcija na prevenciji delinkventnog ponašanja djece i maloljetnika prijeko je potreban permanentan znanstveni i stručni rad koji će rezultirati spoznajama o različitim obilježjima ove pojave. Znanstvena istraživanja delinkventnog ponašanja djece i maloljetnika u SR Hrvatskoj dala su do danas niz odgovora na pitanja vezana za

etiologiju ove pojave. Rezultati tih istraživanja služili su i služe projektiranju kako globalne društvene politike, tako i posebnih stručnih, organizacijskih i metodoloških rješenja u praksi različitih službi i institucija.

Istraživanju delinkventnog ponašanja djece i maloljetnika moguće je pristupiti na različite načine i u odnosu na sam pojam pojavnih oblika. Osnovno je, naime, pita-

*Ovaj je rad dio projekta "Pojavni oblici poremećaja u ponašanju maloljetnih delinkvenata u SR Hrvatskoj u relaciji s karakteristikama njihovih porodica, sportske aktivnosti, korištenja slobodnog vremena i poduzetih socijalno zaštitnih korištenja slobodnog vremena i poduzetih socijalnih zaštitnih intervencija" Fakulteta za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu.

nje što tretirati pojavnim oblikom delinkventnog ponašanja. Podaci s kojima raspolažu javna tužilaštva svode se pretežno tek na delinkventno ponašanje u užem smislu, jer je riječ samo o prijavljenim počiniteljima krivičnih djela. Poznato je, međutim, da je samo činjenje krivičnog djela najčešće tek završni oblik u nizu od ranije formiranih oblika poremećaja u ponašanju. Taj razlog upućuje na pristup prema kojemu će u ovom istraživanju samo delinkventno ponašanje u užem smislu biti tretirano kao jedna od skupina pojavnih oblika poremećaja u ponašanju. Ne manja pažnja mora biti posvećena i onim oblicima ponašanja djece i maloljetnika koji, istina, ne znače kršenje odredbi krivičnog zakonodavstva, ali koji također znače odstupanje od uobičajenog, društveno prihvatljivog ponašanja; koji predstavljaju štetnost ili čak opasnost kako za dijete ili maloljetnika, tako i za njegovu okolinu i koji zbog toga zahtijevaju potrebnu stručnu i širu društvenu intervenciju s namjerom da se pomogne djetetu ili maloljetniku u njegovoj pozitivnoj integraciji u mikrosocijalne i makrosocijalne organizme.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja sastoji se u utvrđivanju relacija između, s jedne strane, pojavnih oblika poremećaja u ponašanju delinkventne djece i maloljetnika i, s druge strane, psihosocijalnih karakteristika djece i maloljetnika.

Pronalaženjem generatora relacija između ovih skupina karakteristika moguće je dublje proniknuti u socijalni segment etiološkog kompleksa delinkventnog ponašanja mladih, koji, sudeći prema rezultatima suvremenih znanstvenoistraživačkih radova i suvremenih teorijskih pravaca, daju naj-

značajniji doprinos etiologiji ove pojave.

3. METODE ISTRAŽIVANJA

3.1. Uzorak

Istraživanje je provedeno na uzorku od 3315 maloljetnih delinkvenata oba spola koji su u toku g. 1980. počinili bilo koje krivično djelo, pod uvjetom da su u vrijeme kada su djelo počinili bili mlađi od 18 godina i da im se mjesto stalnog boravišta nalazi na području SR Hrvatske.

3.2. Varijable

U okviru istraživanja prikupljene su informacije o različitim oblicima poremećaja u ponašanju djece i maloljetnika (uključujući u taj pojam i modalitete kriminalnog ponašanja), te o karakteristikama psihosocijalnog prostora, odnosno obilježjima ličnosti i sredine u kojoj se ta djeca i maloljetnici kreću.

Od pojavnih oblika poremećaja u ponašanju posebna pažnja posvećena je prekomjernom konzumiranju alkohola, konzumiranju droge, skitnji, bježanju od kuće i iz ustanove, prosjačenju, promiskuitetu, prostituciji, druženju s osobama asocijalnog ponašanja, te napuštanju školovanja. Varijable modaliteta kriminalnog ponašanja odnose se na vrstu i mjesto izvršenja krivičnih djela, te kriminalni povrat i ranije izrečene krivične sankcije.

Psiho-socijalni prostor definiran je varijablama koje se odnose na psihičko i tjelesno zdravlje ispitanika, njegove obiteljske prilike, organizaciju slobodnog vremena i oblik, sadržaj i intenzitet socijalno-zaštitnih intervencija koje su poduzimale službe i ustanove socijalne zaštite bilo prema maloljetniku, bilo prema drugim članovima obitelji u kojoj živi.

3.3. Metode obrade

Relacije između varijabli za procjenu ponašanja i varijabli za ocjenu obilježja ličnosti i sredine analizirane su biortogonalnim kanoničkim postupkom (Hotelling, 1935; 1936). U tu je svrhu primijenjena jedna modifikacija programa CANCAN K. Momirovića. Broj interpretativno važnih kanoničkih varijabli određen je na temelju broja koeficijenata kanoničke determinacije koji premašuju generalizirani kanonički indeks (Momirović, Gredelj, Herak, 1980). Pored vektora parcijalnih kanoničkih koeficijenata, izračunata je i struktura kanoničkih faktora i kanoničkih krosfaktora, a interpretacija kanoničkih varijabli temelji se pretežno na strukturalnim matricama.

4. REZULTATI

Skupovi varijabli za procjenu obilježja ponašanja i varijabli obilježja psiho-socijalnog prostora povezani su s čak 14 koeficijenata kanoničke korelacije kod kojih

se s pogreškom zaključivanja od 0.01 mogla odbaciti hipoteza da su u populaciji maloljetnih delinkvenata korelacije između analogno definiranih latentnih faktora jednake nuli.

Interpretaciji su, međutim, podvrgnute samo one kanoničke dimenzije čiji je koeficijent kanoničke determinacije bio veći od generaliziranog kanoničkog indeksa. Po ovom kriteriju bilo je značajno samo pet koeficijenata kanoničke korelacije.

Prvi par kanoničkih varijabli povezan je s korelacijom .77, tako da oni imaju gotovo 60% zajedničke varijance.

Prvi kanonički faktor izoliran iz indikatora poremećaja u ponašanju definiran je različitim modalitetima asocijalnog ponašanja među kojima su osobito važni druženje sa osobama asocijalnog ponašanja, skitnja i bježanje iz ustanove i od kuće, alkoholizam i sklonost ka kriminalnom povratu. Pritom je irelevantno koju vrstu krivičnih djela čini, a nevažni su i modaliteti činjenja tog djela.

KANONIČKE KORELACIJE

Kriterij $P = .010$: $K = 14$
 Kriterij Meig = .120 : $K = 5$
 $-2 = 0.1197$

	Koeficijent kanoničke determinacije	Kanoničke korelacije	Q
1	.59403	.77073	.00000
2	.30077	.54842	.00000
3	.23099	.48062	.00000
4	.17484	.41814	.00000
5	.12642	.35556	.00000
6	.08362	.28918	.00000
7	.06798	.26073	.00000
8	.06238	.24975	.00000
9	.06107	.24713	.00000
10	.04416	.21015	.00000
11	.04182	.20451	.00000
12	.03739	.19336	.00000
13	.03331	.18251	.00003
14	.03192	.17867	.00238

Da se radi o težim oblicima poremećaja u ponašanju, vjerojatno loše prognoze, vidi se iz sklopa i strukture prve kanoničke dimenzije izolirane iz skupa varijabli obilježja ličnosti i socijalne sredine. Ta je dimenzija, naime, određena agresivnim sklopom ličnosti, uz značajno sudjelovanje indikatora poremećenih odnosa u obitelji i, sekundarno, reakcijama društva na ponašanje maloljetnika, ocjenu njegove ličnosti i ocjenu prilika u kojima živi.

Kako je za određenje prve kanoničke dimenzije izolirane iz indikatora ličnosti i sredine irelevantan edukacijski, profesionalni i ekonomski status obitelji, a od slaboga je značaja i rezidencionalni status, i kako je od osobina ličnosti zapravo važan samo visoki stupanj agresije, slabo kontrolirane zbog natprosječne neurotičnosti djeteta, moglo bi se pretpostaviti da se radi o povratnoj sprezi između poremećaja sistema za regulaciju konativnih funkcija i poremećaja u primarnoj sredini u kojoj maloljetnik živi, koji su također povezani s disregulacijom konativnih funkcija.

Budući da je veza između poremećaja u ponašanju i ovog sklopa ličnosti izvanredno visoka, očito je da se radi o generatoru delinkventnog ponašanja koji je vrlo teško modulirati bilo kakvom organiziranom društvenom akcijom.

Čini se da je *druga kanonička korelacija* posljedica prisutnosti relativno većeg broja članova marginalnih grupa u ovom uzorku ispitanika. Faktor koji je definiran na skupu psiho–socijalnih karakteristika određen je prije svega neradom i skitnjom oba roditelja, a osobito majke. Ostale varijable iz ovog skupa koje imaju značajnije korelacije s drugim kanoničkim faktorom sekundarni su efekti životnog stila pripadnika marginalnih grupa u kojima je frekvencija nerada i skitnje mnogo veća negoli

u normalnoj populaciji.

Drugi faktor definiran na indikatorima poremećaja u ponašanju zapravo je bipolaran. Na polu koji je orijentiran u istom smjeru u kojem su orijentirane i varijable koje definiraju drugi kanonički faktor izveden iz psiho–socijalnih karakteristika, nalaze se prosjačenje, izbjegavanje pohađanja škole i skitnja. Na suprotnom polu su bježanje iz ustanove i indikatori relativno slabog intenziteta i opsega kriminalnog ponašanja.

Nažalost, postojanje marginalnih grupa u kojima je vjerojatnost delinkventnog ponašanja maloljetnika mnogo veća nego u cijeloj populaciji još je uvijek stvarnost u našoj zemlji. Iako je broj članova tih grupa relativno malen u ovom uzorku, njihov je životni stil tako konzistentan da se na osnovi njihove prisutnosti u uzorku mogao formirati par latentnih dimenzija koje su ne samo u relativno visokoj vezi (.55) već imaju i znatan varijabilitet (30% zajedničke varijance).

I *treći par kanoničkih faktora* povezan je znatnim koeficijentom kanoničke korelacije (.48). Jednako kao i drugi par i treći duguje svoju egzistenciju posebnoj skupini maloljetnih delinkvenata. Treća kanonička dimenzija izolirana iz skupa psiho–socijalnih karakteristika definirana je relativno velikom skupinom djece (dakle osoba mlađih od 14 godina života) u ovom uzorku koji su počinili neko krivično djelo. Vjerojatnost da djeca čine krivična djela mnogo je veća ako žive u većim gradovima, i ako žive u nepovoljnim stambenim uvjetima. Utjecaj ostalih karakteristika, nažalost, slab je ili čak neznan, jer gotovo ni jedna druga varijabla za procjenu osobina ličnosti ili socijalnih prilika nema bitnijeg utjecaja na formiranje ove dimenzije. Poremećaji u ponašanju kada se ispo-

lje u dječjoj dobi, povezani su s većom opasnošću od recidiviranja i s većom vjerojatnošću da će imovinski delikti biti osnovni oblik njihova delinkventnog ponašanja. Naravno, delinkvencija djece povezana je s nekim oblicima asocijalnog ponašanja kao što su prosjačenje i bježanje iz ustanove, ako su tamo smještene, ali se zbog prirode stvari prema njima ne poduzimaju teže mjere. Osim toga, djeca, razumljivo, najveći dio delikata čine danju i u mjestu u kojem stalno borave. Ozbiljnost delinkventnog ponašanja djece vidi se i po tome što osim što tendiraju recidiviranju, djela čine sa saučesnicima i u bijegu, i što postoji prilična vjerojatnost da počnu napuštati ili sasvim prekinu školovanje.

Na temelju strukture oba kanonička faktora nije moguće pronaći nikakav činilac ili skup činilaca iz kojih bi se mogla izvesti hipoteza o psihološkim ili sociološkim faktorima koji su odgovorni za kriminalitet djece. Radi se o tome da su gotovo svi indikatori nepovoljne socijalne sredine neutralni na orijentaciju ove kanoničke varijable i da to vrijedi čak i za karakteristike primarne socijalne sredine.

Rizik od kasnijeg delinkventnog ponašanja utoliko je veći ukoliko delinkventno ponašanje počne ranije. Iako se to djelo može pripisati kriminogenoj strukturi ličnosti, nema sumnje da je dio krivnje i u odgojnoobrazovnom sustavu, jer je mogućnost djelovanja na korekciju neadekvatnog konativnog sklopa utoliko veća ukoliko se mjere poduzmu ranije.

Četvrti par kanoničkih dimenzija povezan je kanoničkom korelacijom od .42.

Prostor ponašanja maloljetnika pretežno je definiran vjerojatno relativno velikom skupinom maloljetnika koji izražavaju asocijalna ponašanja. Tu skupinu karakterizira prosjačenje, bježanje iz ustanove, po-

miskuitet, te povećana mobilnost u kretanju prilikom koje se očituju asocijalna i antisocijalna ponašanja. Taj prostor, međutim, karakteriziraju osobe koje se ne druže s osobama asocijalnog ponašanja, one koje ne čine krivična djela imovinske vrste i one koje ne tendiraju recidiviranju.

Faktor izoliran iz prostora koji definiraju varijable psihosocijalnih obilježja maloljetnika pretežno je definiran varijablama koje se odnose na socio-patološko ponašanje, edukacijski i profesionalni status njihovih majki.

Vjerojatno zbog karakteristika porodica, odnosno majki, prema maloljetnicima su primjenjivane socijalno—zaštitne intervencije u odvajanju iz primarne socijalne sredine bilo prije ili nakon evidentiranog kriminalnog ili delinkventnog ponašanja. Naime, maloljetnici su vrlo često ranije živjeli izvan roditeljske kuće ili su upućivani u odgojnu ustanovu. Zbog tih okolnosti kod takvih maloljetnika nije ispoljena agresivnost u ponašanju na što upućuje i njihova usmjerenost k oblicima ponašanja koje ne obilježava povišena agresivnost, nego bojazan i briga za vlastitu egzistenciju.

Vrlo vjerojatno da je ova latentna dimenzija definirana osobama ženskog spola, nešto starijih dobni skupina koje imaju boravište u manjim mjestima i čije majke ispoljavaju znatniji stupanj socijalne neprilagođenosti.

Činjenica da socijalna neprilagođenost majki proizvodi učinke koji su specifični za ispitivani uzorak maloljetnih delinkvenata, posebno kad se uzme u obzir da se vjerojatno radi o situacijskim deliktima osoba ispod prosječne bazične agresije, sigurno je važna ne samo sa psihološke i sociološke točke gledišta nego i zato što sugerira smjer društvene akcije kojim bi se mogao eliminirati taj generator delinkventnog po-

našanja. Iako, naravno, težina krivičnih djela koja čine maloljetnici čije su karakteristike odredile poziciju ovih latentnih dimenzija nije velika, ipak bi se ukupni opseg maloljetničke delinkvencije mogao smanjiti pravovremenim intervencijama u slučajevima kada se utvrdi da majka ne može zbog nerada i skitnje djetetu pružiti normalne uvjete razvoja i emocionalni odnos koji je nužan za djelotvornu socijalizaciju.

Nije sasvim jednostavno utvrditi što je pravi smisao *petog para kanoničkih latentnih dimenzija* povezanih niskim, ali još uvijek supstancijalnim koeficijentom kanoničke korelacije (.36).

Sudeći na temelju strukture latentne dimenzije izvedene iz indikatora poremećaja u ponašanju, radi se o situacijskom delinkventnom ponašanju, uglavnom protiv imovine, rijetko protiv života i tijela, maloljetnika koji doduše u nekom postotku pokazuju simptome ovisnosti i alkoholizma, ali koji vrlo rijetko recidiviraju, čine djela za koja se izriču blage sankcije, i općenito ne pokazuju sklonost prema čestom vršenju teških krivičnih djela.

Nešto jasnija slika o prirodi *petog para kanoničkih latentnih dimenzija* može se

dobiti na osnovi strukture indikatora psihosocijalnih karakteristika.

Prije svega, očito se radi o delinkventima iz malih mjesta, mlađe dobi, ili čak djece, koja, osim što su počinila neko ne baš teško protuimovinsko krivično djelo, pokazuju simptome psihičkih poremećaja pretežno organskog porijekla, kao što su mentalna retardacija, epilepsija, neuroze i agresivnost.

Živeći u malim mjestima u pretežno nedelinkventnoj primarnoj sredini, no u relativno nepovoljnim ekonomskim uvjetima, i u porodicama u kojima su oba roditelja poljoprivrednici, ispod prosječne obrazovne razine, tendiraju natprosječnom konzumiranju alkohola, ovi maloljetnici, marginalizirani zbog svog zdravstvenog stanja, i zbog tog stanja opservirani i tretirani u ustanovama za zaštitu zdravlja, u nemogućnosti da se bave sportom, i inače u nemogućnosti da se integriraju u sredinu svojih vršnjaka, učine ponekad neko sitno krivično djelo ne stoga što je delinkventno ponašanje tipični model njihova socijalnog reagiranja, već zato što su ili nesposobni da kontroliraju svoje reakcije, ili zato da pobjegnu iz frustracijske situacije u kojoj se nalaze.

Struktura kanoničkih faktora varijabli koje procjenjuju ponašanje maloljetnika

Varijabla	F ₁	F ₂	F ₃	F ₄	F ₅
1. Saučesništvo	-.10	-.00	.41	-.07	.03
2. broj kriv. djela	.24	-.21	.02	-.06	-.30
3. doba dana izvršenja djela	.14	-.15	-.30	.05	-.27
4. mjesto izvršenja djela	.10	.03	-.57	.42	.23
5. djelo izvršeno u bijegu	.31	-.25	.10	.16	-.05
6. recidivizam	.54	-.26	.05	-.06	-.49
7. ranija sankcija	.40	-.22	-.27	.04	-.46
8. alkohol	.43	.06	-.32	-.23	.27
9. droga	.20	-.12	-.03	.01	.14
10. skitnja	.72	.27	.03	-.25	.23

11. bježanje od kuće	.69	-.05	.08	.00	.14
12. bježanje iz ustanove	.61	-.40	.25	.43	.25
13. prosjačenje	.38	.66	.24	.49	-.23
14. promiskuitet	.26	-.01	-.07	.27	.07
15. prostitucija	.13	-.03	-.16	.06	-.06
16. druženje s asocijalnim osobama	.75	.10	-.04	-.32	-.10
17. napuštanje škole	.33	.40	-.11	-.03	.17
18. krivična djela protiv imovine	.18	.00	.29	-.21	.11
19. krivična djela protiv života i tijela i dostojanstva ličnosti i morala	-.00	.01	-.27	.05	-.13

Struktura kanoničkih faktora varijabli koje procjenjuju psiho-socijalni prostor

Varijabla	F ₁	F ₂	F ₃	F ₄	F ₅
dob	.12	-.13	-.72	.13	-.31
mjesto boravišta	.13	-.17	.48	-.19	-.48
veličina mjesta boravišta	.14	-.16	.47	-.20	-.41
mentalna retardacija	.17	-.01	.04	.02	.16
epilepsija	.03	-.04	.00	.00	.15
kronična bolest	.02	.01	.08	.01	.11
mucanje	.12	.03	.07	.01	.02
neuroze	.37	-.03	.05	-.13	.15
agresivnost	.58	.06	-.09	-.34	.22
s kim maloljetnik živi	.35	-.11	.02	.14	.07
s kim je živio ranije	.36	-.11	-.02	.21	.19
s koliko osoba maloljetnik živi	.03	.22	.02	.13	-.04
bračnost maloljetnika	.23	.27	.09	.14	.05
da li su roditelji živi	.11	-.06	.01	.03	.12
da li roditelji žive zajedno	.22	-.06	.02	-.08	.11
da li su roditelji razvedeni	.17	-.05	-.01	-.17	.00
broj braće i sestara	.23	.26	-.01	.16	-.04
doseljenost porodice	.13	.06	.20	-.08	-.06
broj promjena mjesta boravka	.21	.15	.16	.02	-.21
školska sprema oca	.25	.25	-.18	.12	.17
školska sprema majke	.23	.17	-.13	.15	.13
zaposlenost oca	.19	.26	-.09	.17	.08
zaposlenost majke	.04	.16	-.16	.23	.04
rad u inozemstvu oca	-.03	.02	-.04	-.13	.08
rad u inozemstvu majke	.05	-.03	.01	-.11	.09
tko se bavi odgojem maloljetnika	.42	.17	-.01	.06	.11
kvalifikacija oca	.22	.24	-.20	.13	.18
kvalifikacija majke	.16	.12	-.13	.11	.11
bavljenje poljoprivredom	-.11	-.06	-.32	.17	.18
članstvo oca u SK	-.13	-.08	.02	-.04	-.06
članstvo majke u SK	-.10	-.02	.05	.01	-.04
društvena angažiranost oca	-.20	-.08	.06	.01	-.04

društvena angažiranost majke	-.14	-.03	.08	-.02	-.01
društveno-politička angažiranost oca	-.14	-.06	.03	-.04	-.09
društveno-politička angažiranost majke	-.08	-.01	.06	-.01	.05
stambeni status	.12	-.08	.37	-.15	-.08
ekonomski status	.38	.29	.04	.07	.15
porodični odnosi	.56	.22	-.00	-.11	.03
alkoholizam oca	.38	.18	-.08	-.06	.13
alkoholizam majke	.28	.07	-.04	.06	.13
alkoholizam drugih	.30	.14	-.06	-.10	.11
skitnja oca	.03	.46	.14	.10	-.06
skitnja majke	.35	.57	.35	.33	-.05
nerad oca	.41	.40	.12	.10	-.03
nerad majke	.39	.56	.12	.28	-.08
promiskuitet oca	.14	.18	.03	.08	-.09
promiskuitet majke	.27	.08	.13	.10	.10
prostitucija – otac	.10	-.07	-.03	-.09	-.08
prostitucija majke	.19	.03	-.01	.03	-.04
prostitucija drugih	.14	.14	-.09	.05	-.07
osuđivanost oca	.26	.17	-.01	.06	-.04
osuđivanost majke	.18	.13	.07	.01	-.15
osuđivanost drugih	.29	.25	-.01	-.07	-.16
slobodno vrijeme organizirano	.28	.16	-.05	-.04	.14
ljetovanje – zimovanje	.20	.17	-.17	-.03	.14
sport	.28	.23	-.04	.00	.16
kino	.08	.19	-.05	.02	-.03
kazalište	.15	.15	-.05	.01	.19
disco	-.02	.20	.23	-.00	.10
slobodno vrijeme besciljno	-.58	-.24	-.03	.32	-.12
vrijeme evidencije u soc. zaštiti	.58	-.07	-.08	-.11	-.32
smjer soc. zaštitne intervencije	.55	.10	.00	-.05	-.18
maloljetnik liječen	.34	-.04	.07	.02	.08
maloljetnik opserviran ambulantno	.42	-.25	.13	-.06	-.25
maloljetnik opserviran stacionarno	.62	-.34	.09	.32	.08
maloljetnik smješten u drugu porodicu	.18	-.08	.11	.05	.20
maloljetnik smješten u prihvatilište	.54	-.25	.13	.32	.11
maloljetnik smješten u odgojnu ustanovu	.59	-.42	.20	.36	-.02
pomoć pri zapošljavanju	.35	.08	-.01	-.03	-.14
materijalna pomoć	.36	.26	.19	.20	-.10
broj soc. zaštitnih intervencija	.57	-.01	-.05	-.08	-.21

5. ZAKLJUČAK

Na osnovi izloženog slijedi da društvene mjere nužno moraju biti jednako usmjerene i na prevenciju delinkventnog ponašanja osoba koje zbog svog konativnog sklopa ili zbog nepovoljnog djelovanja primarne sredine pripadaju klasi u kojoj je rizik delinkventnog ili asocijalnog ponašanja znatan, i na adekvatan izbor postupaka za resocijalizaciju koji će biti primjereni stvarnim obilježjima delinkvenata i kriminogenim obilježjima sredine u kojoj žive.

Bez sumnje je da mjere koje se poduzimaju za demarginalizaciju pojedinih grupa maloljetnih delinkvenata dobivenih u ovom radu ne mogu u kratkom roku promijeniti modele ponašanja koji su perzistirali stoljećima, a nije ni sasvim sigurno da su te mjere uvijek bile smišljene i valjano provedene. U svakom slučaju pripadaju marginalnim grupama kao delinkventno ponašanje mnogo je manje ozbiljan problem od

delinkventnog ponašanja koje je posljedica ozbiljnih psihosocijalnih, a možda i bioloških poremećaja. Ovo ne samo stoga što je broj takvih pripadnika relativno malen nego i stoga što se uključivanjem pripadnika takvih grupa, pomoću smišljenih društvenih mjera, u normalne oblike života i rada može eliminirati ili bar znatno smanjiti i frekvencija i intenzitet njihova delinkventnog ponašanja.

Pri tome valja imati na umu da kao što konativni sklop ličnosti nije nezavisan od faktora sredine, tako ni reakcije primarne grupe ne moraju biti nezavisne od konativnog sklopa djeteta. Preuveličavanje bilo koje grupe činilaca, bioloških, socioloških ili psiholoških u generalnoj strategiji prevencije i resocijalizacije, može u mnogim slučajevima proizvesti slabe ili čak negativne efekte ako se u svakom konkretnom slučaju ne vodi briga o onom što je za taj slučaj specifično.

LITERATURA

1. HOTELLING, H.: Relations Between Two Sets of Variates, *Biometrika*, 28, 321-377, 1936.
2. MOMIROVIĆ, K., GREDELJ, M. i MAJA HERAK: Little Harold – Algoritam i program za određivanje kanoničkih relacija dva skupa nekvantitativnih podataka. III međunarodni simpozij "Kompjuter na Sveučilištu", Sveučilišni računski centar, Cavtat, 1980.
3. KOVAČEVIĆ, V. i JOSIPA BAŠIĆ: Obiteljske prilike maloljetnih delinkvenata. (u) Fenomenološke demografske i socijalne karakteristike kriminaliteta djece i maloljetnika na području SR Hrvatske, Sveučilišni računski centar Zagreb, Zagreb, 1984.
4. POLDRUGAČ, ZDRAVKA: Odnos između pojavnih oblika poremećaja u ponašanju i modaliteta kriminalnog ponašanja djece i maloljetnika u SR Hrvatskoj. (u) Fenomenološke, demografske i socijalne karakteristike kriminaliteta djece i maloljetnika na području SR Hrvatske, Sveučilišni računski centar Zagreb, Zagreb, 1984.

CANONIC RELATIONS BETWEEN DELINQUENT'S BEHAVIOUR AND THEIR PSYCHO-SOCIAL CHARACTERISTICS*

Summary:

The aim of this investigation was to estimate the relations between manifest behavioural disorders in delinquent children and juveniles on one side and the characteristics of their families, sport activities the use of free time and the social — protecting intervention given to this juveniles on the other side.

The investigation was carried out on the sample of 3315 juvenile delinquents of both sexes, that were during 1980 registered at the public offence offices because of the crime act they did when they were aged under 18 while permanently living in Socialist Republic of Croatia.

Relations between variables used for behavioural estimation and variables used for estimation of personality characteristics and environment are analysed through biorthogonal modification of CAN-CAN program.

Canonic correlation analysis estimated 5 significant pairs of canonic variables that are explaining connection between this two clusters of variables. Finding the generator of relations between these clusters of variables can enable deeper analysis of the social segment of etiological components of delinquent behaviour in youth. This youth according to the results of contemporary theoretical lines is giving a significant contribution to the etiology of this phenomenon.

---

* This paper is part of a project "Manifest ways of behavioural disturbances in juvenile delinquents in Socialist Republic of Croatia in relation with characteristics of their families, sport activities, the use of free time and the social protection interventions" at the Faculty of physical education, University of Zagreb.